

2010

**Συνέδριο στο Κάιρο
μετά την αδελφοποίηση
της Νέας Γενιάς Ζηρίδη με την
Αμπέττειο Σχολή**

- α. Προσφώνηση του Α.Μ.**
- β. Εισήγηση στο Συνέδριο εκπροσώπων
του Λογοτεχνικού και Κινηματογραφικού Ομίλου
της Νέας Γενιάς Ζηρίδη
με κείμενο του Α. Μαδαμόπουλου
και της Μ. Μπουφίδου**

Σεβασμιότατε

Σεβαστοί καθηγητές

Κυρίες και κύριοι

Σας καλωσορίζουμε με τη σειρά μας στην τελετή αδελφοποίησης της Αμπετείου Σχολής και της Νέας Γενιάς Ζηρίδη, δύο ιστορικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Θέλουμε να απευθυνθούμε κυρίως στους αγαπητούς συμμαθητές μας της Αμπετείου.

Φίλοι μας,

Εμείς κι εσείς είμαστε κλαδιά του ίδιου δέντρου. Τρεφόμαστε από τον αρχαίο και καθαγιασμένο μέσα από μακραίωνους αγώνες και προσπάθειες κορμό, κι αν έχει απομακρυνθεί το δικό σας κλαδί και αναπνέει κάτω από άλλο ουρανό κι ανθίζει σε Ήπειρο άλλη. Το δικό σας εύρωστο κλαδί τρέφεται μαζί με το δικό μας από τις ίδιες ρίζες, αφού αυτές οι ρίζες του ελληνισμού υπόγεια και υποθαλάσσια διαστέλλονται και έχουν την ικανότητα να μεταφέρουν ακόμα και μακριά τα αναλλοίωτα συστατικά της ράτσας μας, αυτά που συνθέτουν τη μοναδικότητα της εθνικής μας φυσιογνωμίας.

Όμως μεγάλη αξία έχουν αυτά τα κλαδιά και για τον κορμό. Τον αναζωογονούν, τον εμπλουτίζουν και τον δυναμώνουν. Όταν μάλιστα είναι ενωμένα, μπορούν να συντελεστούν θαύματα. Αυτή την ένωση λοιπόν πραγματοποιούμε σήμερα, που η πατρίδα την έχει περισσότερο ανάγκη, καθώς ταλανίζεται από ποικίλες κρίσεις.

Ωστόσο η αδελφοποίηση είναι μια τυπική διαδικασία. Γιατί σας νιώθαμε αδέρφια μας πολύ πριν αποφασιστεί αυτό το ταξίδι. Σήμερα απλώς φέρνουμε στο

φως μια παλιά σχέση που τρέφαμε μυστικά. Είμαστε αδέρφια καινούργια αλλά και παλιά. Σας γνωρίσαμε λίγο πριν στο Συνέδριο, όμως έχουμε την αίσθηση ότι ζούμε χρόνια πολλά μαζί.

Αδέρφια μας της Αμπετείου Σχολής,

Σας αγαπάμε γιατί πλαταίνετε τα όρια του έθνους μας. Γιατί αυτά τα όρια τα έθεσαν πρώτοι οι παππούδες ή οι πατεράδες σας και εσείς όχι μόνο τα υπερασπίζετε με σύνεση και ευθύνη αλλά και τα ενισχύετε με τη δημιουργικότητα και τις επιδόσεις σας.

Σας αγαπάμε γιατί σταθήκατε η αφορμή για να επισκεφτούμε την ωραία Αίγυπτο. Γιατί γίνατε η γέφυρα πάνω από τη Μεσόγειο και μεσιτέψατε να έρθουμε σε επαφή με τον Αιγυπτιακό λαό, έναν λαό τόσο διαφορετικό από το δικό μας. Καταστήσατε μ' αυτό τον τρόπο συγγενικό το απόμακρο και οικείο το εξωτικό.

Είμαστε λοιπόν σήμερα και επίσημα αδέρφια.

Σας υποσχόμαστε ότι το δεσμό αυτό θα τον στηρίζουμε με λόγο και έργο και ότι δε θα επιτρέψουμε ποτέ, όσο περνά από το χέρι μας, να αφυδατωθεί και να χαλαρώσει.

Σας ευχαριστούμε.

8.

«Δοκιμαστικά πλάνα για τον Κ. Π. Καβάφη
Σταθμοί στην πόλη και την ποίησή του».

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟΣ
ΟΜΙΛΟΣ
ΓΥΜΝΑΣΙΟ
ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ ΖΗΡΙΔΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ:

Α.Μαδαμόπουλος, φιλόλογος-εικαστικός, συγγραφέας

Μ.Σ.Μπουφίδου, Μ.Σc. Φιλολογίας

ΜΑΡΤΙΟΣ 2010

ΦΩΝΕΣ

Ιδανικές φωνές κι αγαπημένες
εκείνων που πεθάναν, ή εκείνων που είναι
για μας χαμένοι σαν τους πεθαμένους.

Κάποτε μες στα όνειρά μας ομιλούνε
κάποτε μες στην σκέψη τες ακούει το μυαλό.

Και με τον ήχο των γιά μια στιγμή επιστρέφουν
ήχοι από την πρώτη ποίησι της ζωής μας-
σα μουσική, την νύχτα, μακρυνή, που σβύνει.

[1904]

Από μια τέτοια φωνή αγαπημένη αρπαχτήκαμε και εμείς οι μαθητές του Κινηματογραφικού και του Λογοτεχνικού ομίλου του Γυμνασίου της Νέας Γενιάς Ζηρίδη. Σκοπεύουμε να συγκεντρώσουμε το απαραίτητο υλικό για να αναπαραστήσουμε την πόλη της Αλεξάνδρειας που μέσα στα τείχη της συγκρότησε την ανθρώπινη και την ποιητική μοναδικότητά του ο ποιητής Κ.Π.Καβάφης.

Φτάνουμε στην πόλη με το τρένο από το Κάιρο, ημέρα 23 του Μάρτη εν έτει 2010. Στο ταξιδιωτικό μας σακίδιο οι συλλογές των ποιημάτων του και οι σημειώσεις μας από τις φιλολογικές αναλύσεις που σχολαστικά κρατούσαμε στις ώρες των ομίλων. Τα μελοποιημένα ποιήματά του - από το Μικρούτσικο, το Χατζηδάκι, τον Αντωνίου, τον Μητρόπουλο, τον Κουνάδη - περνούν σε ριπές από τη σκέψη μας. Ενισχύουν τη συγκίνηση που λυγάει ήδη τα γόνατα. Αποβίβαση στο σταθμό.

Πλάνο 1^ο: Αναζητώντας το σπίτι του ποιητή.

Η κίνηση τρομερή. Κόσμος μπρούμυτα προσεύχεται, ενώ από τα μεγάφωνα ακούγεται ο λόγος του Αλλάχ. Αρχισε να βρέχει. Παίρνουμε ταξί για το γραφείο τουρισμού. Κατατοπίζουμε τον οδηγό και ξεκινάμε. Από τα θολωμένα τζάμια του αυτοκινήτου διακρίνουμε νεοκλασικά κτίρια. Λίγα μόνο ελληνικά ονόματα σε καταστήματα και εστιατόρια.

Η σημερινή Σάρμ Ελ Σεΐχ είναι ένας μικρός, στενός δρόμος στο εμπορικό κέντρο της πόλης. Ψάχνουμε το νούμερο 4, το παλιό νούμερο 10 της τότε οδού Λέψιους: ένα γωνιακό τριώροφο κτίριο, όπου έζησε τα τελευταία του εικοσιπέντε χρόνια ο Καβάφης. Το εντοπίζουμε από μακριά. Σώζεται ολόκληρο. Σε κάθε όροφο δύο διαμερίσματα. Αν εξαιρέσεις τη φθορά του ασβέστη και το πάλιωμα στο ξύλο της εξώπορτας και τα πατζούρια, φαίνεται πως λίγα έχουν αλλάξει στην πρόσοψη. Ο δρόμος είναι βρώμικος. Διακρίνουμε κλειστά συνεργεία, γραφεία, αποθήκες. Βρέχει συνέχεια.

«Η ημέρα μ' επηρέασε. Η μορφή της
όλο και σκοτεινιάζει. Όλο φυσά και βρέχει.
Πιότερο επιθυμώ να δω παρά να πω».

6 Έξω από την πόρτα η εντοιχισμένη επιγραφή

«Σ' αυτό το σπίτι έζησε τα τελευταία του χρόνια
ο Αλεξανδρινός ποιητής Κ.Π.Καβάφης»

Πλάνο 2ο: Η συνάντηση με το γέροντα.

Ρίγος.

Ανεβαίνουμε τη σκάλα. Πλατιά μαρμάρινα σκαλοπάτια και ξύλινη χοντρή κουπαστή. Το λίγο φως από τα σπασμένα τζάμια του φωταγωγού φωτίζει τα σκούρα σκονισμένα ταβάνια. Δεύτερο πάτωμα αριστερά. Στην πόρτα του διαμερίσματος η επιγραφή Pension Amir. Μας ανοίγει κάποιος. Του εξηγούμε τι θέλουμε και παραμερίζει ευγενικά. Άδεια δωμάτια, τοίχοι γυμνοί, μόνο κρεβάτια στριμωγμένα το ένα πλάι στο άλλο σαν στρατώνας. Μας έρχονται στο νου οι στίχοι του:

«Στάθηκα στο διάδρομο. Δεν θέλησα
να προχωρήσω πιο εντός, γιατί αντελήφθην
που ... μ' έβλεπαν
με προφανή απορία και με δυσαρέσκειαν».

7 Πλησιάζουμε μόνο στο παράθυρο και φωτογραφίζουμε τη θέα
«Σαν οπτασία τόπου ωραίου, σαν όραμα
ελληνικών πόλεων και λιμένων».

9 10 Και ήρθαν στα μάτια μας εμπρός «δρόμοι που τώρα έγιναν αγνώριστοι, κέντρα γεμάτα κίνησι που τέλεψαν, και θέατρα και καφενεία που ήσαν μια φορά», και ακόμα «γραφεία μεσιτών κι εμπόρων κι εταιρείες». Εκεί ήταν που συναντήσαμε το γέροντα. Ξάφνου αναδύθηκε η μορφή του. Είχε βγει στο μπαλκόνι και αυτός φορτωμένος με μια μελαγχολία, διαφορετική ωστόσο από τη δικιά μας. Είχε βγει και αυτός, να αλλάξει σκέψεις βλέποντας «τουλάχιστον ολίγη αγαπημένη πολιτεία, ολίγη κίνησι του δρόμου και των μαγαζιών». Μας πλησίασε η μορφή του, τον νιώθουμε δίπλα μας χωρίς όμως να μπορούμε να δούμε το πρόσωπό του.

Μας πήρε από το χέρι και πάλι μας γύρισε στο διαμέρισμα. Στο χώρο του εγκλεισμού του, στα τείχη του, στην κάμαρή του. Σφάλισε τα παραθυρόφυλλα ήρεμα και μέσα στο ημίφως που δημιουργούσε η χαμηλωμένη φλόγα μιας λάμπας έβγαλε από την τσέπη του μια δεσμίδα με τα περιβόητα μονόφυλλά του. Τα φυλλομέτρησε σκυφτός, ξανά και ξανά. Μας φανερώθηκε σαν τον Καισαρίωνα. Εμείς, άφωνοι ψάχνουμε το πρόσωπό του. Ανακαλούμε στη μνήμη μας εικόνες από φωτογραφίες του και σχέδια ή πορτρέτα που φιλοτέχνησαν με αγωνία και μεράκι παλιοί και νεότεροι Έλληνες ζωγράφοι.

Ποιος είσαι γέροντα; Πώς είσαι; Τί λόγο κομίζεις; Πρέπει, λοιπόν, να πλάσουμε εν φαντασία και λόγω τη μορφή σου; Ποια ποιήματά σου να διαλέξουμε; Ποια ανεξιτηλα τη μνήμη μας έχουν σφραγίσει και θα μας συνοδεύουν ως την εσχάτη της ζωής μας στιγμή; Έλα να γίνουμε συναναγνώστες λίγων μόνο από τα ποιήματά σου. Οδήγησέ μας. Βοήθησε μας να διεισδύσουμε στα στρώματα της πολυεπίπεδης και πολυσήμαντης Αλεξάνδρειάς σου.

Πλάνο 3ο: Οι αναγνώσεις υπό το βλέμμα του.

Α) Ο βίος του.

Ο Κ.Π.Καβάφης γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια στις 17/29 Απριλίου του 1863, ένατο και τελευταίο παιδί του Πέτρου Ι. Καβάφη και της Χαρίκλειας Φωτιάδη. Μετά το θάνατο του πατέρα του, όταν ο Κωνσταντίνος ήταν επτά χρονών, τα οικονομικά της οικογένειας – άλλοτε ανάμεσα στις πρώτες της ελληνικής αλεξανδρινής κοινότητας – πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο. Τα χρόνια της διαμόρφωσής του σημαδεύτηκαν από τη φτώχεια και τις μετακινήσεις.

Είναι πιθανό πως ο Καβάφης παρακολούθησε γυμνάσιο στην Αγγλία, στα επτά χρόνια που έμεινε εκεί, από τα εννιά ως τα δεκαέξι το διάστημα εκείνο διάβασε αρκετά και ακόμα περισσότερο τα τρία χρόνια που έμεινε στην Κωνσταντινούπολη, από τα δεκαεννιά ως τα είκοσι δύο του. Στην Αλεξάνδρεια φοίτησε κανονικά μόνο ένα χρόνο στο «Ερμείον Λύκειον», μια εμπορική σχολή. Με κανονικό μισθό αρχίζει να εργάζεται στα είκοσι εννιά του ως υπάλληλος στην Υπηρεσία Αρδεύσεων ελέγχοντας λογαριασμούς, αντιγράφοντας εκθέσεις, μεταφράζοντας έγγραφα (ήξερε άπταιστα αγγλικά και γαλλικά) σ' αυτή τη θέση έμεινε τριάντα χρόνια. Έπαιζε πού και πού στο αιγυπτιακό χρηματιστήριο για να συμπληρώνει το μισθό του. Πέθανε από συμφόρηση την ημέρα των γενεθλίων του, στις 29 Απριλίου του 1933, στις 2 το πρωί, σ' αυτή τη «μικρή κόχη» του κόσμου που δεν εγκατέλειψε ποτέ.

¹⁶ Είναι αλήθεια πως ο Καβάφης έβρισκε την Αλεξάνδρεια των νεανικών του χρόνων καταπιεστική και η ζωή του εκεί ήταν σαφέστατα περιορισμένη χωρίς τίποτα το συνταρακτικό. Ωστόσο, η λογοτεχνική του απομόνωση και η συνειδητή αδιαφορία που επεδείκνυε σε λογής «κοσμικότητες» δεν έβλαψαν την ποιότητα του έργου του. Ο ίδιος ήταν πάντα θιασώτης της πνευματικής ανεξαρτησίας, ένας ιδιωτικός ποιητής, ώστε δεν κυκλοφόρησε στην «αγορά», όσο ζούσε ούτε ένα βιβλίο του. Σε αυτό το περιβάλλον δημιούργησε και αριστοτεχνικά «κατασκευάσει» τα τρία επίπεδα της πόλης που κατέχει το κέντρο της ποιήσής του, της Αλεξάνδρειας : το μεταφορικό, το αισθησιακό, το μυθικό (Θεϊκό).

Β) Επιλογές από το έργο του.

- I) Η Μεταφορική Αλεξάνδρεια («Η Πόλις», «Τείχη»)
- II) Η Αισθησιακή Αλεξάνδρεια («Γκρίζα», «Απ' τες εννιά»)
- III) Η Μυθική Αλεξάνδρεια («Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον»)

I) Η Μεταφορική Αλεξάνδρεια

Η ΠΟΛΙΣ

Είπες «Θα πάγω σ' άλλη γη, θα πάγω σ' άλλη θάλασσα.

Μια πόλις άλλη θα βρεθεί καλλίτερη από αυτή.

Κάθε προσπάθειά μου μια καταδίκη είναι γραφτή
κ' είν' η καρδιά μου – σαν νεκρός – θαμένη.

Ο νους μου ως πότε μες στον μαρασμόν αυτόν θα μένει.

Όπου το μάτι μου γυρίσω, όπου κι αν δω

Ερείπια μαύρα της ζωής μου βλέπω εδώ,

που τόσα χρόνια πέρασα και ρήμαξα και χάλασα.»

Καινούριους τόπους δεν θα βρεις, δεν θάβρεις άλλες θάλασσες.
Η πόλις θα σε ακολουθεί. Στους δρόμους θα γυρνάς
τους ίδιους. Και στες γειτονιές τες ίδιες θα γερνάς
και μες στα ίδια σπίτια αυτά θ' ασπρίζεις.
Πάντα στην πόλι αυτή θα φθάνεις. Για τα αλλού – μη ελπίζεις –
δεν έχει πλοίο για σε, δεν έχει οδό.
Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ
στην κώχη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες.

Στο ποίημα αυτό, γραμμένο αρχικά το 1894, βρίσκουμε μια Αλεξάνδρεια χωρίς όνομα και προσδιορισμούς, μια πρόδρομη δηλαδή εικόνα της πόλης που άρχισε να σχηματοποιείται προς το τέλος της χρονιάς δημοσίευσης του ποιήματος, το 1910.

Τα ποιητικά θέματα, η ανία (ennui) και η απελπισία αναπτύσσονται σε δύο επίπεδα σε μέτρο ιαμβικό – μέτρο που κατά κανόνα βρίσκεται πιο κοντά στον πεζό λόγο. Στην πρώτη στροφή, δηλώνεται πρωτοπρόσωπα η ανάγκη φυγής από ένα περιβάλλον που καταπνίγει κάθε προσπάθεια για ανανέωση. Το «εγώ» επιθυμεί την έξοδο του από ένα τοπίο που στη συνείδησή του ταυτίζεται με τον πνευματικό, αισθητηριακό και κοινωνικό θάνατο. Στη δεύτερη στροφή, το υποσυνείδητο που αποδεικνύεται πιο ισχυρό από το συνειδητό της πρώτης, γκρεμίζει κάθε ψευδαίσθηση και εδραιώνει ένα καθεστώς ουτοπίας, σε κάθε απόπειρα μεταβολής. Η αιτία είναι μία και κυρίαρχη : «Έτσι που τη ζωή σου ρήμαξες εδώ/ στην κώχη τούτη την μικρή, σ' όλην την γη την χάλασες», που σημαίνει : «Η Πόλις» δεν είναι τίποτε άλλο, παρά αυτό που ο καθένας μας έχει στην ψυχή του.

Στο συμφιλιωτικό αυτό συμπέρασμα ο Καβάφης καταλήγει μετά από δεκαέξι χρόνια. Στα 1910 η φιλοδοξία του δεν εξαντλείται στο να υποδηλώσει μια εικόνα προσωπικής διάθεσης αλλά κάτι καθολικότερο : επιδιώκει να ψυχογραφήσει όλους εκείνους που δέσμιοι της ίδιας τους της αποτυχίας, δεν μπορούν ή δεν τολμούν να ξεφύγουν.

ΤΕΙΧΗ

Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ
Μεγάλα κ' υψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη.

Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.
Άλλο δεν σκέπτομαι : τον νουν μου τρώγει αυτή η τύχη

Διότι πράγματα πολλά έξω να κάμω είχον.
Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέξω.

Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμον έξω.

Στο «Τείχη» [χρον. σύνθεσης το 1896 / χρον. δημοσίευσης το 1897] η εικόνα του εγκλεισμού και της απελπισίας είναι φανερή και μάλιστα τα αντικείμενα που λειτουργούν ως σύμβολα της «Περιορισμένης Ζωής» - για να χρησιμοποιήσουμε την έκφραση του Edmund Keeley - προχωρούν από

ποίημα σε ποίημα σ' έναν ακόμα πιο ασφυκτικό χώρο : από τους δρόμους, τις γειτονιές και τα σπίτια του «Η Πόλις», το ποιητικό υποκείμενο βρίσκεται εγκλωβισμένο σ' ένα χώρο που οριοθετείται από «μεγάλα κ' υψηλά τείχη».

Η ακινησία του ποιητικού «εγώ» έρχεται σε αντίθεση με τη δραστηριότητα των κτιστών, η οποία αποτελεί και τη μόνη στο ποίημα. Η χρήση παρελθοντικού χρόνου «έκτισαν» μαρτυρεί τη συνειδητοποίηση της πράξης μετά την ολοκλήρωσή της, γεγονός που αυξάνει την απόγνωση του ποιητικού υποκειμένου. Ωστόσο, η παντελής έλλειψη θορύβου και το ύψωμα των τειχών «ανεπαισθήτως» μας οδηγεί στο συμπέρασμα πως τα «τείχη» και οι «κτίστες» είναι προϊόντα της βασανισμένης ψυχής του «εγώ», είναι οι προβολές των φόβων, των τύψεων, των αναστολών του. Όπως και στο «Η Πόλις» εκφράζεται και εδώ ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της καβαφικής ποίησης : «Τείχη» υψώνονται γύρω από αυτούς που δεν αντιμετωπίζουν τη ζωή με σοφία, αξιοπρέπεια και θάρρος.

II) Η Αισθησιακή Αλεξάνδρεια

20 Στην ποίηση του Καβάφη το ερωτικό του όραμα και η θέα της πόλης έξω ακριβώς από το παράθυρό του έχουν συγχωνευτεί σχεδόν απόλυτα και έτσι η Αλεξάνδρεια, γίνεται γι' αυτόν μια εικόνα της Αισθησιακής πόλης. Ξεδιπλώνοντας τις πτυχές αυτής της πόλης από το 1912 – 1913 και μετά φαίνεται να θέλησε οι αναγνώστες του να «βλέπουν» μια συνεχή και πολυεπίπεδη εικόνα της Αλεξάνδρειας : ερωτική, ιστορική, μυθική.

Η Αισθησιακή πόλη του Καβάφη εξαρτάται από ένα βασικό παράγοντα : τη μνήμη και αυτό, γιατί όσο αόριστη και αν αποδεικνύεται μπορεί να ξεγελάει το χρόνο ξαναφέροντας πίσω ό,τι άλλαξε ή χάθηκε με τον καιρό. Οι εμπειρίες, οι φυσιογνωμίες, οι συναντήσεις μέσω της ανάμνησης αποκτούν μια μονιμότητα που η ίδια η ζωή ποτέ δεν θα μπορούσε να προσδώσει. Αυτή η αίσθηση αποτυπώνεται στο «Γκριζα»[1917] :

Κυττάζοντας ένα οπάλλιο μισό γκριζο
θυμήθηκα δυό ωραία γκριζα μάτια
πού είδα θαναί είκοσι χρόνια πριν...

Θ' ασχήμισαν – αν ζει – τα γκριζα μάτια
θα χάλασε τ' ωραίο πρόσωπο.

Μνήμη μου, φύλαξέ τα σύ ως ήσαν.
Και, μνήμη, ό,τι μπορείς από τον έρωτά μου αυτόν,
ό,τι μπορείς φέρε με πίσω απόψι.

Καθώς, βέβαια, ανυψώνει την αισθησιακή του πόλη σε μια σφαίρα όπου κυριαρχούν η μνήμη και η φαντασία και όπου η ποιητική δημιουργία αρκεί για να αντικαταστήσει έναν εφήμερο αισθησιασμό, καταλαβαίνουμε πως η πραγματική πόλη έχει γίνει αγνώριστη για τον ίδιο :

ΑΠ' ΤΕΣ ΕΝΝΙΑ

Δώδεκα και μισή. Γρήγορα πέρασεν η ώρα
απ' τες εννιά που άναψα την λάμπα,

και κάθισα εδώ. Κάθουμουν χωρίς να διαβάζω,
και χωρίς να μιλώ. Με ποιόνα να μιλήσω
κατάμονος μέσα στο σπίτι αυτό.

Το είδωλον του νέου σώματός μου,
απ' τες εννιά που άναψα την λάμπα,
.....
..... μ' έφερε στα μάτια εμπρός,
δρόμους που τώρα έγιναν αγνώριστοι,
κέντρα γεμάτα κίνησι που τέλεψαν,
και θέατρα και καφενεία που ήσαν μια φορά.

.....
Δώδεκα και μισή. Πώς πέρασεν η ώρα.
Δώδεκα και μισή. Πώς πέρασαν τα χρόνια.

[χρον.σύνθεσης 1917/χρον.δημοσίευσης 1918]

Η πόλη αυτή, λοιπόν, είναι απρόσιτη αφού ο ποιητής παραμένει δέσμιος στην παλαιότερη εικόνα της, αποξενωμένος από τα «κέντρα γεμάτα κίνησι που τέλεψαν, και θέατρα και καφενεία που ήσαν μια φορά». Ίσως, όμως, η αποξένωση αυτή να λειτουργεί καθαρτήριο, εξαγνιστικά, αφού ο ποιητής μετατρέπει σε Ποιητική όλα αυτά που υπήρξαν άλλοτε βασικό κεφάλαιο της ζωής του.

!!!! Μυθική Αλεξάνδρεια

Είδαμε πως ο Καβάφης δημοσίευσε σε οριστική μορφή το «Η Πόλις» το 1910, χρονιά κατά την οποία γράφει το «Απολείπειν ο θεός Αντώνιον», το οποίο δημοσιεύει το 1911. Η χρονιά αυτή σηματοδοτεί την ολοκληρωτική του παράδοση στη μούσα του και παράλληλα εγκαινιάζει την ενασχόλησή του με τη δημιουργία μιας μυθικής πόλης που την ονόμασε Αλεξάνδρεια. Από το 1911 έως και το 1921 στο έργο του κυριαρχούν τα ποιήματα για την αρχαία Αλεξάνδρεια.

ΑΠΟΛΕΙΠΕΙΝ Ο ΘΕΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΝ

Σαν έξαφνα, ώρα μεσάνυχτ', ακουσθεί
αόρατος θίασος να περνά
με μουσικές εξαισίες, με φωνές -
την τύχη σου που ενδίδει πια, τα έργα σου
που απέτυχαν, τα σχέδια της ζωής σου
που βγήκαν όλα πλάνες, μη ανωφέλετα θρηνήσεις.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που φεύγει.
Προ πάντων να μη γελασθείς, μην πεις πως ήταν
ένα όνειρο, πως απατήθηκεν η ακοή σου
μάταιες ελπίδες τέτοιες μην καταδεχθείς.
Σαν έτοιμος από καιρό, σα θαρραλέος,
σαν που ταιριάζει σε που αξιώθηκες μια τέτοια πόλι,
πλησίασε σταθερά προς το παράθυρο,
κι άκουσε με συγκίνησιν, αλλ' όχι
με των δειλών τα παρακάλια και παράπωνα,

ως τελευταία απόλαυσι τους ήχους,
τα εξαισία όργανα του μυστικού θιάσου,
κι αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις.

Με το ποίημα αυτό εισάγεται η μυθική αρχαία πόλη του Καβάφη. Πρόθεση του ποιητή ήταν να θεοποιήσει την πόλη, πρόθεση φανερή και από τον τρόπο που χειρίστηκε το ιστορικό υλικό του. Η Αλεξάνδρεια γίνεται θεός στη θέση του Διόνυσου (Πλούταρχος) και του Ηρακλή (Σαίξπηρ), γίνεται η θεότητα που εξουσιάζει τη μοίρα του Αντώνιου, αλλά και που τον εγκαταλείπει τη στιγμή της ολοκληρωτικής του συντριβής μετά το Άκτιο, χαρίζοντάς του μια «τελευταία απόλαυσι», τη «μουσική του αόρατου θιάσου» - σημάδι της αποχώρησης του Θεού που λατρεύει.

Η προστακτική φωνή του «ομιλητή» στο ποίημα, μια φωνή που μπορεί να πει ακόμα και στο μεγάλο Ρωμαίο στρατιώτη ποια πρέπει να είναι η στάση του την ώρα του χαμού του, υπονοεί πως η φύση της Αλεξάνδρειας είναι σίγουρα θεϊκή. Το στοιχείο αυτό δεν δηλώνεται, όμως, η θεϊκή της ιδιότητα υποβάλλεται μ' έναν τρόπο μυστηριακό, όπως ακριβώς ταιριάζει σε θεούς. Οπωσδήποτε, λίγοι αυτόχθονες ή ξένοι – όπως ο Αντώνιος – αξιώνονται «μια τέτοια πόλι».

26 Η Αλεξάνδρεια είναι και πάλι σήμερα, αποκλειστικά σχεδόν αραβική και η μυθική της διάσταση είναι ορατή μόνο από εκείνον που μπορεί να την ξαναπλάσει με τη φαντασία του στην πόλη εκείνη που ενέπνευσε τον Κ.Π.Καβάφη. Η δύναμή της εξάλλου έγκειται όχι στο τι πραγματικά είναι ή θα μπορούσε να είναι, αλλά στο γεγονός ότι κατορθώνει να διεγείρει στο νου των θνητών την εικόνα της πόλης εκείνης που όλες οι άλλες μιμούνται ή προσπαθούν να μιμηθούν.

Πλάνο 4^ο : Πρόταση για ένα φινάλε : Η οικουμενικότητα του Καβάφη και η οικουμενικότητα του Ελληνισμού.

Η ποιητική όραση του Καβάφη ξένισε στους χρόνους που ζούσε γιατί δεν ευνοήθηκε από το ποιητικό κλίμα της εποχής. Όμως η ποίησή του ήταν μια εξομολόγηση ζωής που αναδύθηκε από δυνατά συναισθήματα και πάθη και εκφράστηκε με τον πιο δραματικό και ιδιότυπο τρόπο. Γι' αυτό και δεν άργησε το έργο του να αγαπηθεί, να γίνει αντικείμενο θαυμασμού, έρευνας και μίμησης από άλλους ποιητές μέσα και έξω από τα σύνορα της Ελλάδας.

Το ποιητικό του μήνυμα ανταποκρίνεται στις αναζητήσεις της σύγχρονης κοινωνίας της μεταβιομηχανικής εποχής που βασικό της γνώρισμα είναι η οικουμενικότητα. Η ποίηση, λοιπόν, που βρίσκει μεγαλύτερη απήχηση σήμερα είναι αυτή που εστιάζει σε πανανθρώπινα στοιχεία. Και τέτοια ακριβώς είναι η ποίηση του Καβάφη, πανανθρώπινη και οικουμενική.

Ο οικουμενισμός του Καβάφη είναι ένας οικουμενισμός που εκπηγάξει αυθόρμητα από μια ύπαρξη που κινείται προς την ολοκλήρωσή της. Είναι ο οικουμενισμός του ελεύθερου ανθρώπου που καθώς ανελίσσεται συναντά στην πορεία του την οικουμένη και διαπιστώνει την Κοινή Μοίρα. Ο ποιητής μας αφορμάται από ένα συγκεκριμένο γεγονός του ιδιωτικού ή του εθνικού βίου για να αποστάξει μέσα από αυτό ένα πανανθρώπινο μήνυμα. Αυτές οι αξίες που προβάλλει είναι, βέβαια, αξίες του ανθρώπου, ντυμένες όμως με χιτώνα ελληνικό. Έτσι, μπορούμε ανεπιφύλακτα να πούμε πως ο Καβάφης

εκφράζει με το δικό του ξεχωριστό τρόπο, τον καθαφικό τρόπο, την Οικουμενικότητα του Ελληνισμού.

Ήταν ένα σενάριο για μια μελλοντική ταινία γραμμένο από νεαρούς ερασιτέες των τεχνών και του λόγου, στην Αλεξάνδρεια του Καβάφη, στις 23 Μαρτίου του 2010 μ. Χ.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

1. Bowra C.M., *Ο Κωνσταντίνος Καβάφης και το ελληνικό παρελθόν*, Εκδ. Γαβριηλίδης, Αθήνα 2006.
2. Ιλίνσκαγια Σόνια, *Ο Κ.Π.Καβάφης και η ρωσική ποίηση του «Αργυρού αιώνα»*, Εκδ. «Νάρκισσος», Αθήνα 2004.
3. Κ.Π.Καβάφης, *Ποιήματα (1897-1933)*. Φιλολογική επιμέλεια Γ.Π.Σαββίδης, Ίκαρος, Αθήνα 1984.
4. Keeley Edmund, *Η Καθαφική Αλαξάνδρεια (εξέλιξη ενός μύθου)*. Μετάφραση: Τζένη Μαστοράκη, Ίκαρος, Αθήνα 1979.
5. Πολίτης Λίνος, *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*. Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα⁴ 1985.

Περιοδικό «Χάρτης», Αφιέρωμα στον Κ.Π.Καβάφη. Διπλό τεύχος 5/6, Αθήνα 1983, Τρίτη Έκδοση.